

CHRISTINA SJÖBLAD

Att amma eller inte amma - ett problem i 1700-talets litteratur och verklighet

*Christina Hiärne var
25 år och frisk - varför ammade hon
inte själv sitt barn? Frågorna som väcks pekar rakt
in i centrala problemkomplex som rör
familjetriangeln och dess maktrelationer,
moderskärleken och barnens
välbefinnande.*

I en otryckt dagbok från 1740-talet berättar Christina Charlotta Hiärne om hur hon föder sitt första barn – en son – i en besvärlig förlossning med sätesbjudning:

17 februari 1747

/.../ äntelig lade de mig i säng bar mit lilla barn till mig att kiyssa och min K: Man sade är du inte glad öfer din lilla gässe. Iag svarade efter min dåvarande stälning, iag räknar honom inte för min, han är förstlingen som skall höra herren till. Min Kiära Man som var osejlit barnkiär och så länge varit gift utan barn fröjdade sig storliga öfer denna Guds gåfa. Barnmorskan war hos mig öfer naten, och emädan stellingarna war farliga, och förläsningen gek wålldsamt till wärka, och Madam Qwist en Ryd menisia så war iag ganska svag.

ons d 18de for barnmorskan bårt och min Cusin besörjde min siötsel. Wi sände efter soldaten Ekholms hustru som gaf den lilla di.¹

Nästa dag döptes barnet till släktnamnen Urban Olof. "Efter 14 dar fek vi den rätta aman och den förre tog hennes barn emot", skriver Christina Hiärne. Ungefär sju veckor senare och sedan hon blivit kyrktagen i hemmet, for hon med sin man till Stockholm och lämnade barnet i ammans vård på gården i Uppland där han blivit född.

Christina Hiärne var 25 år och frisk, barnet

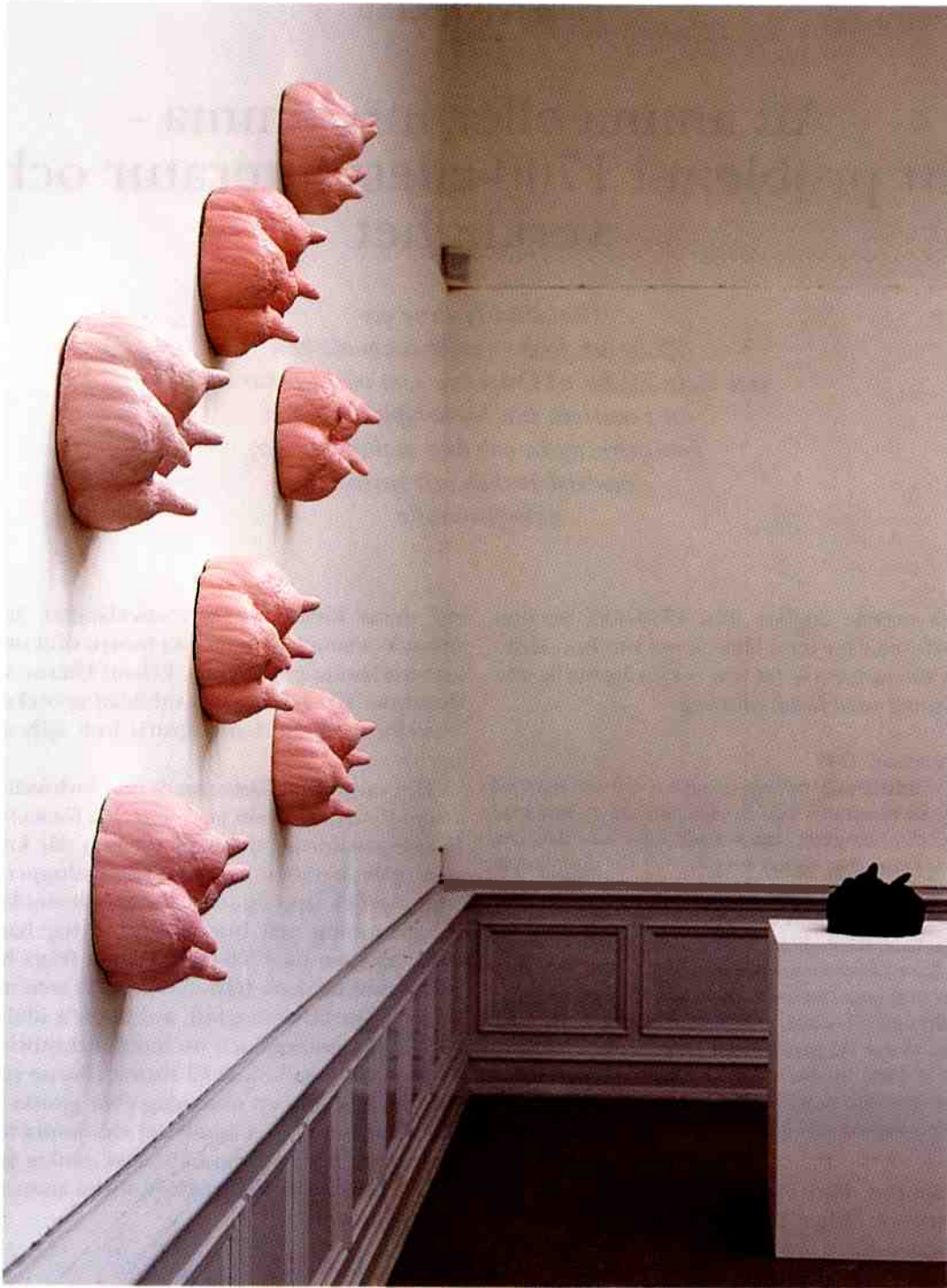
var deras förstfödde och efterlängtad, inte minst av mannen, vars första hustru dött utan att efterlämna några barn. Erland Hiärne var dessutom läkekunnig och utbildad apotekare – varför ammade hans hustru inte själv sitt barn?

Det var när jag läste om denna förlossning – som för övrigt så vitt jag vet är den första förlossningsskildring vi har på svenska där kvinnan själv berättar om händelseförloppet – som jag fick upp ögonen för problematiken kring amning och hur mödrarna tog hand om sina barn på 1700-talet. Denna fråga har intresserat forskare från så skilda fält som medicin, historia, demografi, kultur- och idéhistoria samt etnologi och nu litteraturhistoria.

Varför ammade inte Christina Hiärne själv sin son? Var hon ett undantag eller gjorde inte kvinnorna av god familj det vid denna tid? Det måste bero på samhällsklass, tänkte jag; bond-, arbetar- och torparkvinnorna ammade givetvis sina barn.

*Olof Rudbecks
dotter*

Christina Hiärne och hennes man bergsrådet Erland Hiärne, son till häxprocessernas bekämpare Urban Hiärne, tillhörde den högre

Nina Ericson, *Feeding*, 1997

Nina Ericson, *Feeding*, 1997.

ämbetsmannaklassen i Sverige. Hon var född Rudbeck, dotter till arkiatern, dvs. läkaren, Olof Rudbeck d.y. i Uppsala. Båda var 20:de barn till sina berömda fäder som båda blivit adlade. – De tillhörde alltså landets högst utbildade skikt och kan inte ha varit okunniga om amningens betydelse för barnets överlevnad. Särskilt som de också tillhörde familjer med rika erfarenheter av barnavård och barnskötsel men också av barnadödlighet.

Jag påminde mig en annan dagbok från 1750-talet där en adelsdam berättar att samma amma givit hennes tre barn di och att de ordnat ett bra gifte åt henne bland gårdens anställda, sedan hennes förste man troligen dött. Hon var viktig för familjen och de vårdade sig om henne.

Författaren Sophia Elisabeth Brenner, som var född 1659 och gifte sig 1680, berättar i sin "Kurtze Lebensbeschreibung" följande:

Wenn ich sage, dass von 15 lebendigen Kindern die ich zu Welt geboren, die ersten fünf ich selber geseuget, auch nicht unterlassen hätte den übrigen selbigen Dienst zu leisten, dafern ich es länger zu thun vermocht;²

Sophia Elisabeth Brenner ammade alltså sina första fem barn själv, men kunde eller orkade

inte med de övriga på grund av hushållsarbete, studier och skrivande.

Amningshistorik

Standardverken när det gäller barns uppväxtvillkor i Europa på 1700-talet är de franska författarna Philippe Ariès, *Barndomens historia*³ och Elisabeth Badinters, *Den kärleksfulla modern*.⁴

1780 konstaterade polismästare Lenoir i Paris att av 21000 barn som årligen föddes i den franska huvudstaden fick knappt tusen näring från sina mödrar. "Ytterligare tusen är lyckliga nog att få di av ammor i sina hem. Alla de övriga lämnar modersbrösten och hamnar i en lejd ammas mer eller mindre avlägsna boning."⁵ Redan dagen efter födelsen kunde de nyfödda lastas på kärror och föras iväg till ammor på landet, som föräldrarna många gånger inte ens hade träffat, och där många av dem dog av vanskötsel, sjukdomar och brist på kärlek.⁶

Badinter ger inblickar i en hemsk hantering, där barnen skickas bort från likgiltiga föräldrar till fattiga och okunniga kvinnor, som här funnit en möjlighet att försörja sig. Om barnen överlevde de första åren kom de van-

ligtvis hem efter fyra år, små rädda främlingar, ibland sjuka eller skadade, bara för att snart sändas vidare till nunnekloster och internatskolor. Barnen var i vägen, oälskade i Parislivet.

Denna sedvänja som utvecklats bland aristokratiska familjer redan under renässansen, spreds efter hand också till andra samhällsklasser. "Enligt talrika vittnesbörd," skriver Badinter, "är det på 1600-talet som seden att lämna bort sina barn till ammor breder ut sig i borgarklassen." Men det är först på 1700-talet som denna sed sprider sig bland alla skikt i städerna. "Den har blivit en allmän företeelse hos fattiga och rika, i småstäder och storstäder."⁷ Tack vare förbättrad kyrkbokföring har franska historiker kunnat ta reda på, hur föräldrarna till de barn som dött i fosterhemmet fördelade sig socialt och yrkesmässigt. Det visar sig att det under perioden 1740 – 1840 är de välbeställda borgarna, köpmän och hantverkare, som till mer än 60% står för föräldraskapet till avlidna barn i en liten fransk stad. Men också hantverkare, butiksinnehavare och arbetare lämnade sina nyfödda till ammor på landet. Adeln och de högborgerliga familjerna är nästan inte alls representerade i statistiken, för de föredrog systemet med ammor i hemmet.⁸

*Kalla,
egoistiska
mödrar*

Trots att läkare och myndigheter redan i början av 1700-talet påtalade missförhållandena och vikten av att mödrarna ammade sina barn – den höga barnadödligheten sågs som en fara för nationen – hjälpte detta föga. Mödrarna och fäderna ville inte lyssna. Stadsborna angav mönstret och folk i mindre städer och byar tog efter. Elisabeth Badinter påpekar att för varje mor som avstod från att amma fick två barn sämre chans att överleva: det bortlämnade barnet och ammans eget. Hon ger många exempel på kritiska röster mot detta hjärtlösa beteende från mitten av seklet och så småningom kommer en omsvängning, om än långsamt. Kritiken från moralister och läkare i samtiden mot de kalla, egoistiska mödrarna är stark; med löften om lycka, ära, gläd-

je och mannens och barnens kärlek eller med hotelser om sjukdomar och straff skall de fås att ta hand om sina barn. Den som kanaliserar åsikterna och ger dem genomslagskraft är Rousseau, framför allt i uppfostringsromanen *Emile* 1762.

Mot slutet av seklet växer ett nytt moders- och familjeideal fram – med den ömma kärleksfulla modern i centrum, som själv ammar och sköter sina barn, tar bort de hårda lindor som klämde ihop de små kropparna och får glädjas åt barnens kärlek och kyssar. Moderns betydelse och ansvar för barnen och familjen betonas allt mera. Kvinnan får en ny och viktig roll. Den borgeliga kärnfamiljen som sätter hemmet i centrum uppstår och speglas i konst och litteratur.^{8a}

Philippe Ariès framhåller att familjebegreppet inte utvecklas "när hemmet är alltför öppet utåt; det kräver ett minimum av intimitet. Längre var vardagslivets villkor sådana att de hindrade hemmets nödvändiga avskärmning från yttervärlden."⁹ Trångboddhet och dåliga bostäder var bara några av familjernas svårigheter.

Elisabeth Badinters studier gäller Frankrike, där nöjeslystna parisiskor angav tonen, men där också de fattiga mödrarna för att kunna försörja sig många gånger måste lämna bort barnen. Denna vana hade flera hundra år på nacken, men Badinter understryker att bondkvinnorna själva skötte och ammade sina barn.

*Dihorn
eller bröstmjölk*

Men hur såg det då ut i Sverige under 1700-talet?

När Linné under sin Lappländska resa 1732 färdades i norra Norrland och gränstrakterna mot Finland lade han märke till den höga spädbarnsdödligheten. Han noterade också skillnader i uppfödningen av barnen mellan olika regioner och kommen till Helsingland på väg norrut skriver han:

Folket fann jag här gemenligen vara större än annorstädes, besynnerligen manfolken. Jag frågade efter, om de dia mer än andra, det de svarade tu och ofta halv 3:dje /år/. Brännvin är ej här alltid till fångs.

/.../ Folket är humant, har täcka hus och inuti snygga och rena, bättre byggda än på annor ställe.¹⁰

I juni var Linné kommen till Västerbotten och samma dag som han anländer till Umeå stad, noterar han:

Kvinnfolken såg jag här allestädes giva sina barn dia av delkhorn /= dihorn/, undrandes på bondfolken, som ej själva hade det besväret att dägga. Ingen kokade upp mjölken, ty det var för stort besvär; därför är ej att undra, det barnen få maskar.¹¹

Linné kopplade mödrarnas sed att inte ge sina barn bröstmjölk utan kall, okokt komjölk till sjukdomar och hög mortalitet. Komjölken fick barnen suga i sig från ett s.k. dihorn, ett kohorn med en napp gjord av en kospene i den smala ändan som hängdes över vaggan. Så kunde de lämnas i många timmar under det att föräldrarna arbetade utomhus, ibland helt ensamma, ibland under uppsikt av något äldre syskon. Barnen fick obehandlad, outspädd komjölk ur horn som aldrig tvättades och drog till sig flugor i sommarvärmen. Stanken från dihornet kändes direkt när man klev in i en bondstuga har resenärer berättat.

Anders Brändström, som har forskat i spädbarnsdödlichkeit i Norrland under 1800-talet, gav 1984 ut avhandlingen *"De kärlekslösa mödrarna"*. Han berättar att den andre provinsialläkare som placerades i Torneå år 1797 gjorde samma iakttagelser som Linné redovisat 60 år tidigare. Spädbarnen gavs okokad, outspädd komjölk i dihorn eller filmjölk, redan innan de uppnått en ålder av tre veckor. Provinsialläkaren kopplade detta sätt att uppföda de små barnen till den höga spädbarnsdödlichkeit i Nedertorneå:

En bonde i Seivits by har af 13 barn förlorat 11 i de spädate åren, en annan har endast 3 i behåll av 23, bägge hjonelagen sjelfva ganska friske, en tredje har till sin stora sorg af 7 barn ej något öfrigt /.../ men har ej länge af nöden, at undersökas innan orsaken finnes vara osnygghet och surmjölk /.../ Diarrhé och kräkningar hos barn af födan är allmän.¹²

Provinsialläkaren ger samtidigt en viktig upplysning: "De fattige som ej hafva tilgång på ko-

mjölk eller betjening och således de enda som sjelfva måste uppamma barnen är rikast i det afseendet."¹³

Högst var barnadödlichkeit i andra och tredje levnadsveckan och under sommaren när barnen lämnades ensamma med dihornet medan mödrarna arbetade på fälten. Vissa år dog 50% av barnen i norra Finland. Enligt gammal tradition skulle barnen från första dagen uppfödas med sur komjölk och allmogen var mycket ovillig att ändra dessa vanor. Tänkbara skäl till dessa tokigheter med tragiska följder var gammalt skrock; råmjölken ansågs farlig, trolldomsrädsla spelade in – men också att kvinnornas arbetsbörda var så stor att man menade att de inte hann amma. Brändström sammanfattar:

om spädbarnen aldrig fick modersmjölk utan gavs svårsmält och infekterad föda, först i form av outspädd komjölk med grädde och sedan tjock filmjölk, skulle deras magar inte klara av detta. Vissa skulle mycket tidigt avlida i magplågor och spädbarnsdiarréer förorsakade av denna diet.¹⁴

Skillnaden mellan olika delar av landet var emellertid påfallande. "Traditionen kring amning och spädbarnsvård kunde skilja sig markant mellan två grannförsamlingar och till och med /.../ mellan angränsande gårdar. Dessa kulturmönster upprätthölls också av allt att döma mycket rigoröst."¹⁵ Brändström redovisar sju områden i Sverige där amningen enligt provinsialläkarnas rapporter ännu på 1870-talet varit i det närmaste obefintlig. Märkligt nog ligger dessa distrikt nära eller i direkt anslutning till östersjökusten. Som anledning till att kvinnorna inte ammade sina barn i dessa områden angavs en rad faktorer:

Amningen sades medföra besvär och uppoffring, hushållsbestyren var alltför betungande och kvinnornas alla sysslor i övrigt gjorde att de inte hade tid att amma. Somliga menade att det var tradition att uppföda spädbarnen med komjölk i stället för bröstmjölk, eller som Kalixborna uttryckte det: – inte ha' vi fått annat!¹⁶

Jämför man amningskartan med kartor över spädbarnsdödlichkeit i Sverige 1806 och

1855, ser man att där ”amningen var väletablerad var också spädbarnsdödligheten låg /.../”¹⁷ Det verkar alltså som om nya kunskaper och upplysning från barnmorska och provinsialläkare behövt lång tid för att hävda sig mot gamla och etablerade vanor inte bara i avlägsna bygder.

På 1750-talet börjar Nils Rosén von Rosenstein – som senare blivit kallad den svenska barnläkekonstens fader – på uppmaning av Collegium Medicum i de årliga almanackorna att ge råd om barnskötsel. I dessa mycket spridda små böcker ägnade man sig medvetet åt folkuppfostran. Här framhölls vikten av att mödrarna själva ammade sina barn. Han skriver i 1754 års almanacka:

Om nu et barn skal må wäl, så bör det hafva både god och tillräcklig föda. Dess bästa mat är ostridigt Modrens mjölk, derföre ser man ock att barn må wäl, som di sin Mors mjölk, fastän den ej håller alla de prov som böra anställas med en ammas mjölk, innan den kan gillas /.../ Fördenskul är de mödrar som kunna giva di, skyldiga at med egen mjölk föda sina barn. Modren vinner härigenom mycket /.../

Kan modern på grund av sjukdom eller annat allvarligt skäl, som att hon inte har mjölk, inte själv amma, bör man söka en frisk, ung, dygdig amma med lungt och jämnt lynne, skriver Rosenstein. Varpå följer en massa råd om den diet, och de goda vanor som måste inplanteras hos en god amma.

Carl von Linné gav ungefär samtidigt, 1752, ut en avhandling kallad *Amman såsom styvmoder*. Naturen har själv gjort den bästa födan åt barnen, råmjölken och sedan modersmjölken, säger han. Ammorna överför ofta dåliga egenskaper och sjukdomar på barnen och dessutom får de aldrig den innerliga kärlek till barnen som är rotad i mödrarnas naturliga instinkt. Genom amning ökar kärleken mellan mor och barn och därmed barnens möjligheter att överleva.¹⁸ Linné anknyter här till en tradition från antiken, där redan Plutarkos använde dessa argument.¹⁹

Men Linné och Rosén von Rosenstein var inte först i sin kamp mot seglivade vanföreställningar hos allmogen. Redan långt innan hade t.ex. Martin Luther i *Råd till föräldrar* talat om vikten av att ägna barnen samma upp-

märksamhet och vård som husdjur och växter. Prästerna predikade ständigt om kvinnornas kallelse att vara maka, mor och husmor. Och i de mycket lästa kvinnospeglarna, t.ex. Sahlstedts från 1723 och Kolmodins från 1750, framhålls Elisabeth, Maria och andra bibliska kvinnor som goda förebilder i moderlighet.

Den belönta dygden

Men de vackra konstverk med den ammande Maria, som vi i dag möter vid utlandsresornas besök i kyrkor och museer, eller i konstböckernas flerfärgstryck, hade om de någonsin funnits i de små norrländska kyrkorna, plockats bort i och med reformationen. Bland de medeltida Mariabilder som fortfarande finns bevarade i Sverige, är det också sällan man möter en ammande Maria. Det är nästan alltid träskulpturer av Maria med Jesusbarnet sittande i knät eller stående med barnet på höften, som i dag kan ses. Man kan alltså inte räkna med att den ammande Maria skulle ha kunnat fungera som rent visuell förebild för kvinnorna i 1700-talets avlägsna bygder i Norrland. I kvinnospeglarna, prästernas predikningar och Hustavlans handfasta råd till familjens olika medlemmar, bröts alltså ett kristet, protestantiskt budskap mot gamla, inrotade allmogeseder som hävdade att råmjölken var förtrollad och att dihornet alltid använts i denna bygden.

Redan långt innan Rousseau på 1760- och 70-talen sammanfattar bilden av den goda modern i *Emile* och *La nouvelle Héloïse* – en bild som på kontinenten väcker kvinnor och män till ny insikt – finns alltså, inte minst i protestantiska länder andra vanor och familjemönster, som präglade människors sätt att tänka och leva. Brändström hänvisar till en tysk forskare som studerat spädbarnsdödlighet och amning i två tyska församlingar under perioden 1780–1899. I den katolska församlingen ammade mödrarna inte sina barn och barnadödligheten låg så högt som 33,9% medan den protestantiska församlingens siffror låg på 13%. Här ammade mödrarna själva sina barn. Hela livssynen och synen på familj

Nina Ericson, *Oh, babe!*, 1997.

och barn skilde sig åt i dessa båda församlingar.²⁰

En annan aspekt som tar fasta på mannens, faderns roll, belyses i Samuel Richardsons berömda och mycket lästa brevroman *Pamela or Virtue Rewarded* från 1740–42. En svensk förkortad översättning, *Pamela eller den belönte dygden*, kom 1783.

Elisabeth Badinter understryker också vikten av att inte bara studera relationen mor – barn, utan att titta på hela familjetriangeln. I England hade uppfostringsböcker kring 1740 försökt övertyga föräldrarna om betydelsen av att modern själv ammade sina barn. När Pamela i Richardsons roman fått dygdens belöning och i slutet av romanens första del, gift sig med den husbonde vars förförelsekonster mot henne hon lyckats avvärja, kommer romanens andra del att följdriktigt handla om hennes plikter som mor och maka. I hela brevromanen framställs Pamela som den personifierade dygden – den perfekta hustrun och modern. Som god kristen ser hon det som sin plikt att amma sitt första barn, men hennes tyranniske make Mr B. motsätter sig detta. Den första konflikten i deras äktenskap kommer att handla om makten över moderns kropp.

Vänner igen – på hans villkor

I en intressant artikel diskuterar Toni Bowers Pamelas konflikt: skall hon följa sin önskan att vara en god kristen och en naturlig moder eller skall hon lyda sin man, som tycker att barnets krav är störande för deras samliv. Han är aristokraten och hon den borgerliga kvinnan som genom äktenskapet lyfts upp i en högre samhällsklass. Han vill bevara hennes figur och anser bröstuppfödning under hennes nivå som hans hustru. Dessutom får hon då mindre tid att bilda sig.

Hur går det? Pamelas samvetskonflikt, där hennes kristna värderingar gör det till "synd" att lämna bort barnet, löses efter en gråtattack genom att Pamela böjer sig för sin mans påtryckningar och skaffar en amma. I denna konflikt kring amning sätts maktrelationerna i familjen på sin spets: den patriarkala auktoriteten får kvinnan att mot sin innersta önskan ge vika.

"Nu är vi vänner igen", skriver Pamela till sina lättade föräldrar, "fast på hans villkor."²¹

Brändström visar att tidigare forskning påpekat att systemet med ammor också hade

sexuell bakgrund. Det ansågs t.ex. vara "orent eller rent av farligt att ha sexuellt umgänge under amningstiden."²²

Låt oss till sist återvända till Christina och Erland Hiärne och deras nyfödde son. De hade med största sannolikhet inte läst Richardsons fem år före sonens födelse utkomna bok, deras pietistiska religion riktade deras läsintresse mot annan lektyr än nyutkomna romaner. Det är också osäkert om de hade så stora kunskaper i engelska att de kunnat läsa originalet. Men debatten om barns skötsel och uppfostran fördes på närmre håll. De kände och umgicks med både Linné och Rosén von Rosenstein, som båda efterträtt Christinas far Olof Rudbeck d.y. i Uppsala. De måste ha varit väl insatta i hur man såg på dessa frågor bland samtidens främsta läkare och naturvetenskapsmän.

Familjetriangeln & dess maktrelationer

De skaffar en amma – noga utvald – till sin förstfödde son och lämnar efter några veckor barnet i hennes vård. Enligt Badinter var det sätt de valde det bästa ifall man måste ha amma, dvs. att amman flyttade hem till barnets familj, som då kunde ha full kontroll över hennes skötsel av barnet. Att amman samtidigt måste lämna sitt eget barn i en annan kvinnas vård, var de hårda villkor som gällde. Av Christina Hiärnes dagbok framgår inte varför man valde denna lösning. Var hon för klen att själv amma sitt barn, eller var det för att hon skulle kunna följa med sin man på hans resor, som de lovat varann vid giftermålet? Självfallet var det bättre för barnet att stanna i lugn och ro på landet, än att följa med föräldrarna på kal- la vårvintervägar till Stockholm. Tids nog kunde han visas upp för beundrande släktingar.

Varför dessa föräldrar, som tillhörde sin tids mest välutbildade skikt, valde denna lösning, kan vi bara gissa. Men frågorna som väcks pekar rakt in i centrala problemkomplex som rör familjetriangeln och dess maktrelationer, moderskärleken och barnens välbefinnande – allt viktiga frågor för individ och samhälle och inte bara för kvinnoforskning och genusforskning.

NOTER

- ¹ Ur Christina Charlotta Hiärnes dagbok för 1747. Denna dagbok behandlas utförligt i Christina Sjöblad, *Min vandring dag för dag. Kvinnors dagböcker från 1700-talet*, som utkommer på Carlssons förlag våren 1997.
- ² Brenner, 1873, s 443. Tack till Valborg Lindgärde för denna uppgift.
- ³ 1973, svensk övers. 1982
- ³ 1980, svensk övers. 1981
- ⁵ Badinter, 1981, s 7
- ⁶ Badinter, 1981, s XXX
- ⁷ Badinter, 1981, s 41. Jfr Ariès, *Barndomens historia*, s 237 ff.
- ⁸ Badinter, 1981, s 42 ff.
- ^{9a} Duncan, 1995.
- ⁹ Ariès, s 239.
- ¹⁰ Linné, utg. av von Platen och von Sydow, 1965, s 18
- ¹¹ a.a., s.60
- ¹² Brändström, 1984, s 96 ff.
- ¹³ Brändström, 1984, s 97
- ¹⁴ Brändström, 1984, s.105
- ¹⁵ Brändström, 1984, s.178
- ¹⁶ Brändström, 1984, s.181
- ¹⁷ Brändström, 1984, s.184 ff.
- ¹⁸ Linné, 1752, s 12
- ¹⁹ Mercier, 1961, s 11 ff.
- ²⁰ Brändström, 1984, s.28 ff.
- ²¹ Bowers, 1995.
- ²² Brändström, 1984, s.27

LITTERATUR:

- Ariès Philippe, *Barndomens historia*, Stockholm 1973
- Badinter Elisabeth, *Den kärleksfulla modern. Om moderskärleken historia*, Stockholm 1981
- Bowers Toni, "A Point of Conscience: Breastfeeding Authority in Pamela 2", i *Eighteenth-Century Fiction*, Vol 7 Nr 3, April 1995
- Brenner Sophia Elisabeth, *Samlade poetiska dikter*, (Saml. Vitterhetsarbeten av Svenska författare från Stjernhjelms till Dalin, XVII) Utg. av P. Hanselli, Upsala, 1873
- Brändström Anders, "De kärlekslösa mödrarna", *Spädbarnsdödligheten i Sverige under 1800-talet med särskild hänsyn till Nedertorneå*, Acta Universitatis Umensis, Umeå, 1984
- Duncan Carol, "Lyckliga mödrar och andra nya idéer i det franska 1700-talsmåleriet" i *Konst, kön och blick. Feministiska bildanalyser från renässans till postmodernism*. Red. Anna Lena Lindberg. Stockholm 1995
- Christina Charlotta Hiärnes dagbok för 1747, Manuskript i Evangeliska Brödräfsamlingens Arkiv, Stockholm
- Linnaei Caroli, *Iter Lapponicum. Dei Gratia institutum 1732*, Red. Magnus von Platen och Carl-Otto von Sydow, ny utg, Stockholm, 1965
- Linné, Carl von, *Amman såsom styvmöder*, 1752. Valda avhandlingar av Carl von Linné i övers. utgivna av Svenska Linné-Sällskapet. Nr: 4. Åbo 1947
- Mercier Roger, *L'enfant dans la société du XVIIIe siècle*, (Avant l'Emile), Dakar, 1961
- Sjöblad Christina, *Min vandring dag för dag. Kvinnors dagböcker från 1700-talet*, Carlssons förlag, Stockholm, 1997

SUMMARY

Starting with the diary written in the 1740's by Christina Hiärne, a member of the Swedish bourgeoisie, problems related to breast feeding and the role of the mother in the mid-18th-century are discussed. Christina Hiärne handed her firstborn over to a wet-nurse. Circumstances in Sweden, treated for example in the thesis of A. Brändström, are compared to the ones described in the well-known studies by P. Aries and E. Badinter on the situation of children in 18th-century France. Different points of view in catholic and Protestant congregations are focused upon and the position of the church as regards the role of women are compared to popular and ingrained beliefs. Altogether,

a complicated pattern of different cultural, class-related and local traditions appears and the efforts from the point of view of the authorities to decrease infant mortality in Sweden and France are illustrated. In conclusion the popular novel *Pamela* (1740-42) by Richardson is used to exemplify how family relations were affected when Pamela's husband forbids her to breast-feed their firstborn child.

Christina Sjöblad
Litteraturvetenskapliga inst.
Lunds universitet
Helgonabacken 12
223 62 Lund

Skulptur:
 Lena Lervik.
 Foto:
 Ewa Stackelberg.